

látványosan nőtt fel hírneves társaihoz, bárhol megállhatja helyét a világszínpadokon. Elsőrangú Kovács Eszter—Berdál Valéria kártyakéttőse, Tóth Sándor Morales tizedese is. Várhelyi Endre nagy énekesi-színészi rutinjával, a fiatal Miller Lajos markáns, szép baritonjával keltett figyelmet. A második és negyedik felvonás izzó sodrású táncai Barkóczy Sándor koreográfiáját dicsérik, a szólista: Emilia Kirova, a szófiai Opera vendégművésze, vérbeli karaktértáncos.

NIKOLÉNYI ISTVÁN

JELES NAPOK

A MAGYAR ÁLLAMI NÉPI EGYÜTTES ÚJ MŰSORA

A Magyar Állami Népi Együttesről nem lehet semmiféle műfaj kereteit töl-
tögetve írni; a Magyar Állami Népi Együttesről csak — szokványmondakat félre-
dobva, tollat nekieresztve — vallani lehet. A Szegedi Szabadtéri Játékok évadzáró
előadásaként színre vitt *Jeles napokról* szólva elsőként természetesen azt kell el-
sorolni, hogy tulajdonképpen mik is ezek a jeles napok. Az együttes Kossuth-díjas
vezetőjének, Rábai Miklósnak hála, a témában aligha szűkösek a lelkesebb érdeklő-
dők ismeretei. A Jeles napok — mint azt Rábai Miklós számos rádió- és sajtó-
nyilatkozatában elmondotta — a magyar nép jeles napjai; azok az évszázados
ünnepek, szokások, amelyek más-más hónapok legszebb-legismertebb szimbólumai-
ként foghatók fel. Am nemcsak időhöz, de helyhez is kötődik ez a hosszas tündés
után kiválasztott 12 terminus: egytől egyig a különböző tájegységeket idézi meg.
(A műsornyitó *Regöles* például Rábaköz vidékéről való, a műsorzáró *Betlehemezést*
viszont az erdélyi *Kalotaszegen* látták meg, s jegyezték fel a gyűjtők.) Ugyancsak
Rábai Miklós találó megjegyzésével: egy különös kalendáriumnak nevezhetjük az
egész esztendő t megidéző programot; kalendáriumnak — az egymást váltó idődara-
bok és az egymáshoz tapadó országrészek naptárának.

Mindebből természetesen már az is kiderül, hogy a Jeles napok alkotói első-
sorban a múlt — sőt, a régmúlt — népszokásainak teremtettek országos fórumot.
Akar így is mondhatjuk: három estén át táncos-dalos folklórmúzeum má alakították
a Dóm teret. A múzeumjellegét többféle körülmény is igazolja. Főképpen az, hogy
a már emlegetett előzetes tájékozódás nélkül az esztendőnyi összeállítás nemigen
érthető; de éppígy az is, hogy a program látványában is az ősbíbeli ismeretter-
jesztő bemutatásának tetszik. *Konc* és *Cibere*, a farsang két, évszázadok megformálta
alakja? Ha nem rajzoljuk fel magunkban már jó előre portréjukat, aligha értjük
meg február királyának és vajdájának tanulságokban gazdag ölemlenését. Ha vi-
szont kellő időben „megokosodunk”, akkor nemcsak a fúrge lábak meg az ügyes
kezek szép mozdulataiban gyönyörködhetünk, de azt is megérthetjük, hogy a far-
sang végének jelképeként miért táncoltatja halálra Cibere vajdát az annyira áhított
Zöldág kisasszony. Hasonló mód a többi kép is! *Temesvári Pelbárt misztérium-
játéka* például, amelyet csupán a hajdani szereposztás őrzött meg; vagy a *Szentiván-
éj* tüzés tánca, amely olyan szemléletes-szépen mutatja a megtisztulást. A Jeles napok
nézőjének tehát feltétlenül tájékozódnia kell! Am az a műsor, amely — mondjuk
így? — „előtanulmányokat” követel, már eleve nem számíthat a közönség szélesebb
köreinek nehezen csituló ovációjára; a „tanulni való” programoktól, ha nem is fá-
zik, de feltétlenül *idegenkedik* a szórokazást kereső átlagvendég. Tudnivaló az is,
hogy a néptánc is nagyjából életkorhoz kötött művészet: csak az tudja kellő
indulattal és kellő színvonalon művelni, akiben az érzelmi indítékok mellett meg-
vannak a *fizikai* adottságok is. Márpedig az Állami Népi Együttes régebbi siker-
kovácsait időközben újabb táncosok váltották fel, s bennük minden nosztalgiát
félretéve sem láthatjuk már meg a diadalatörés, a tehetségbizonyítás elemi erejű
szándékát. Jó mozgású utasítás-végrehajtóknak, pontos koreográfia-megvalósítóknak
igen, de mélyről indult és magasba ért felfedezőknak már aligha nevezhetjük őket.
Mindez pedig annál is inkább szembetűnő, mivel mozdulatanyagát tekintve sem nem
a legigényesebb, sem nem a leginkább próbára tevő műsor a Jeles napok. Még laikus
szemmel nézve is sok benne a színpadi *üresjárat*, gyakoriak a szegényesebben kitöl-
tött percek. (Ilyesmit tapasztaltunk például az *Ördöglagziban*, amely inkább csak
amolyan elfáncolt anekdotának tűnt, mint tartalmasabb — valóban megőrzésre méltó
— életképek.)

Egy vonatkozásban azonban elvitathatatlan az *előrelépés*. A Magyar Állami Népi
Együttes három „egysége” — a zenekar, az énekar és a tánckar — még egyetlen-

egyszer sem mutatott ilyen szoros összefonódást, még egyetlenegy műsorban sem valósult meg ilyen tökélyrel a „részek” egésze épülése. Mint mindenre, erre is Rábai Miklós adta meg a magyarázatot: a népművészet osztatlan volt hajdan, azzá kell tenni a jövőben is. A két szegedi díszlettervező, *Horváth Mihály* és *Sándor Lajos* színpadképe? Nemcsak bőséges játékeret, de vázlatosságában is kifejező hátteret biztosított az egész esztendő — s benne a népünk megélte évszázadokat — megidéző népi játéknak. *Kacsák Margit* jelmezei? A jelzők, amelyek szólni próbálnának arról, amit a Jeles napok szereplőin ruha gyanánt láttunk, bármiféle csoportosításban is szegényesnek tűnének. Ez az utóbbi „körülmeny” — és természetesen az, hogy *Gulyás László*, *Kocsár Miklós*, valamint *Daróci Bárdos Tamás* személyében ismét remek komponistákra, zene-összeállítókra talált Rábai Miklós — még inkább arra ösztönöz, hogy őszinte kívánságként elmondjuk: mostanában választott útján, friss erővel is régi nagy sikereihez térjen meg életünk elvitathatatlan része, az értő kezek által újjá tett népművészet eleven megvalósulása, a Magyar Állami Népi Együttes.

A. L.

MŰVÉSZEK A TISZA PARTJÁN

T. NAGY IRÉN

Sziámi rózsza. Tölgyfélék, bükkfélék, cser-, dió- és ismétcsak rózsafafélék. Akár az elmúlt idők híresebb bútorasztalosainak szerszámdíszes gyalupadja alatt.

Hanem gyalupad azért még sincs. Csupán egy deszkával borított nagybacska asztal van, s ez alatt, mellett és főképp fölött tornyosodnak a nevük szerint ismert meg a hiteles név nélkül is előkelő eredetet mutató „faféleségek”.

De nem is igen lenne szükség valami oszloplábú gyalupadra itt, ebben az előszobányi műhelyecskében, ahol *T. Nagy Irén* a maga — jó pár kiállításon megcsodált — *intarziát* készíti. Elég ide a már emlegetett deszkalapos asztal, s elegendő az a néhány biskaféle, amelynek csillogóra köszörült élével a jótartású falemezek kettémetélhetők.

Más egyéb nem nagyon kell. Csak persze az a tehetség, meg az a számlálatlan órán megszerzett mesterkészség, amittől olyan mutatós-széppé állnak össze az egymás mellé sorolt laposkák.

Tehetség, mesterkészség?

Az előbbi egy „vicc”, az utóbbi viszont az elkerülhetetlen kényszerűség különös gyümölcse lett.

A „vicc” históriája: *T. Nagy Irén* — hivatalnoklányként, egészen fiatalon — a *győri* képzőművész kör esti foglalkozásait látogatta. A ceruza ügyesen mozdult a kezében, így hát jó kedvvel végezte a közös rajzolgatást. Arra azonban, hogy valaha is komolyabban foglalkozzon bármiféle ábrázolással, soha nem gondolt. A budapesti *Iparművészeti Főiskola* felvételi vizsgájára is „na, nézzük, mit szólnak”-alapon utazott fel, s maga csodálkozott a legjobban, amikor az egyértelmű sikerről értesítették.

A kényszerűség története pedig: az *Iparművészeti Főiskolán* — élete nagy szerencséjeként — *Borsos Miklós* tanítványa lett, ami egyben azt is mutatja, hogy fő foglalatosságként a *szobrászkodást* akarta művelni. Hanem a kő meg az agyag túl kemény és túl nehéz ellenfélnek bizonyult — egy idő után oda kellett hagynia a férfierőt kívánó művészeti ág művelését.

Kényszerű búcsúja azonban nem volt elviselhetetlenül fájdalmas, hiszen akkor már tudta, hogy más formában is hírt tud majd adni képességeiről. Ha „közelebbről” nem is, de ismerte már a *fát*, s biztos volt benne, hogy egyéniségéhez illő, kedves műfaja lesz majd az akkoriban még igazán kevesek által művelt *intarzia*.

Férjével — a *fehértói halgazdaság* kutató-vezetőjével — *Szegedre* kerülvén, hozzá is látott a szükséges ismeretek megszerzéséhez.

A *fehértói* lakás műhelynek kinevezett szobájában válogatta, metszette, ragasztotta a lemezeket, s ahogy az idő telt, az *intarziák* is úgy formálódtak mind szebbé a keze alatt.

Fába álmódott munkái négy-öt éve fel is tűntek a *Vásárhelyen* szokásos *dél-alföldi tárlatokon*, majd kimaradhatatlan szereplőivé váltak a szegedi kiállításoknak is. Az 1969-es év nyarán pedig már *önálló bemutatót* rendezett belőlük a *Képcsarnok Vállalat* Kárász utcai helyiségében.